

Poroparlamentti 2018

7.6.2018 Rovaniemi

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

Onnistunut dialogi ympäröivän yhteiskunnan kanssa rakentaa poroelinkeinoon tulevaisuutta

Ensiksi haluan onnitella lämpimästi 70 vuotta täyttävää Paliskuntain yhdistystä! Vuonna 1948 perustetulla poroelinkeinoon omalla yhdistyksellä on syytä juhlaan. Minulla on ilo olla kanssanne juhluvuoden poroparlamentissa.

Suomen poroelinkeino on kokonaisuudessaan ainutlaatuinen rikkaus. Poro on olennainen osa pohjoista elämänmenoa ja saamelaiskulttuuria. Poronhoidon parissa siirretään perinnettä, kieltä ja tapoja ja se on poroperheille ja -suvuille tärkeä yhteisöllisyyden muoto. Poro on eräänlainen symboli koko pohjoiselle Suomelle ja sen välle. Kuten pääministeri totesi, poroa ja poron kanssa työskenteleviä arvostetaan Suomessa laajasti.

Poroelinkeinoon monet mahdollisuudet ovat kirkastuneet viime vuosina nähdyn Lapin ja Pohjois-Suomen talousbuumin kautta.

Esimerkiksi matkailu on Lapin tärkeimpiä toimialoja. Matkailun vuosittain tuottama tulovaikutus on noin miljardi euroa ja työllistävä vaikutus Lapissa noin 5000 henkilötyövuotta. Porotilat hyötyvät matkailusta, kun ne tarjoavat tuotteitaan ja palveluitaan matkailuelinkeinoon käyttöön. Molemmat voittavat. Ja perinteisen poronlihan tuotannon viereen on syntynyt oma poromatkailutuotanto kokonaiseksi ekosysteemiksi. Moni porotila saa lisätuloa matkailusta.

Myös poronlihantuotannon talousnäkymät ovat kohdallaan. Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon mukaan poronlihantuotannon kannattavuus harppasi ylöspäin vuosina 2014-2015. Myös kahtena seuraavana vuotena tuotanto on pysynyt kannattavampana kuin aiemmin 2000-luvulla. Kannattavuutta ovat kohentaneet muun muassa poronlihan tuottajahinnan nousu, suoramyynnin osuuden kasvu sekä työkustannuksen pieneneminen.

Maa- ja metsätalousministerinä kantava ajatukseni on, että ruokaketjun kovimman työn tekijät, kuten juuri te poromiehet ja naiset, ansaitsevat työstään käyvän korvauksen. Poronlihan suoramyynti kuluttajille on oiva osoitus tavoista, joilla ruoantuottajat voivat ottaa kannattavuuden parantamisen omiin käsiinsä. Poron lihalla on loistava brändi. Sen sanon teille, että pitäkää vahva ote tuotteestanne. Kauppa on hyvä yhteistyökumppani, mutta älkää päästäkö sitä niskan päälle.

Muutama sana poroelinkeinoon haasteista. Poronhoitoalue on maantieteellisesti laaja ja vaihteleva. Kuten pääministeri Sipilä sanoi tervehdyksessään, kyse on usein elinkeinojen yhteensovittamisesta. Poronhoitoalueen eri osissa on maataloutta, metsätaloutta, matkailua, kaivostoimintaa ja tietysti asutusta ja liikennettä.

Pohjoisessa Suomessa metsätaloutta harjoitetaan pääasiassa valtion mailla. Valtion maiden haltijana Metsähallituksen onkin erityisen tärkeää ottaa eri sidosryhmät, kuten porotalouden harjoittajat, huomioon metsätaloutta suunnitellessaan. Esimerkiksi hakkuualueista ja -menetelmistä keskustellaan yhdessä paliskuntien kanssa. Uskallan sanoa, että tässä on menty viime vuosina eteenpäin paljon, vaikka parannettavaa on aina.

Ministeriön vuoden 2017 verkkokysely toi esille suomalaisten arvostuksen porotaloutta kohtaan, mutta myös porojen aika ajojen liian lähellä asutusta ja peltoja tapahtuva laiduntamisen. Tällekin keskustelulle on paikkansa. Paliskuntain yhdistyksen hallitukselta kuulin, että eteläisellä poronhoitoalueella viljelijöiden kanssa haetaan hyvää keskusteluyhteyttä ja arvostan sitä.

Ministeriö on omalta osaltaan panostamassa siihen, että poronomaistajien ja maanviljelijöiden välinen vastakkainasettelu voisi vähentyä. Aion käynnistää lakihankkeen poronhoitolain mukaisen arvioimislautakunnan muuttamiseksi. Sillä selkeytetään porojen aiheuttamien vahinkojen arvioimista ja ehkäistään vahinkojen korvauksiin liittyviä ongelmia. Tavoitteena on myös lisätä keskinäistä luottamusta. Lakimuutoksen edetessä pyydämme lausuntoja kaikilta tahoilta.

Haluan korostaa, ettei muutoksia poronhoito-oikeuteen eikä muuhun poronhoitolakiin ole nyt valmisteilla. Poronhoitolain kokonaisuudistuksen tarvetta arvioi aikanaan seuraava hallitus.

Toinen selkeä haaste elinkeinolle on porolaitumien tila. Porolaiduntien kunto puhuttaa aika ajojen, ja asia saa paljon mediahuomiota. Tämä on keskustelu, jossa Paliskunnat ja Paliskuntain yhdistys voivat pyrkiä kuskin paikalle. On

kerrottava ympäröivälle yhteiskunnalle, että porolaidunnus ei ole on-off ilmiö. Ei ole niin, että laidunnus tuhoaa porolaitumet ja suojele säästää porolaitumet.

Sopiva porojen laidunnuspaine on osa Lapin luontoa, ja ilman porolaidunnusta jäkälä- ja varpulaitumet muuttuvat pusikoiksi. Ilmiö on aivan sama, joka on tapahtunut maataloudessa, kun karjan laidunnus on maatalouden supistuessa vähentynyt: monet aiemmin avoimet alueet ja rantalaitumet pusikoituvat, kun laidunnus loppuu.

Selvästi tässä porolaidunkysymyksessä on kyse myös tiedon saatavuudesta. Myös siihen Paliskuntain yhdistys voi vaikuttaa. Poroelinkeinon olisi luotava malli, jossa poronlihantuotantoon kuuluu alan itsesäätelynä porolaidunten kuntoa koskeva seurantajärjestelmä. Jos elinkeino ei ole asiassa kuskin paikalla, niin ympäröivä yhteiskunta ottaa sen roolin, ja poroelinkeino jää matkustajaksi takapenkille.

Porolaitumien tila vaikuttaa puolestaan suoraan suurimpaan sallittuun porolukuun. Osana porolaidunten tilan arviointia on totta kai huomioitava myös muun maankäytön vaikutus laitumiin. Myös ilmaston muuttumisella ja sään vaihtelulla on selvä vaikutus esimerkiksi porojen talvilaidunnukseen. Jos talven sijaan on kuusi kuukautta marraskuuta, jäkälää on vaikea kuopsutella jään alta.

Tiedän, että poroparlamenttien jokavuotinen puheenaihe on petopolitiikka. Poroelinkeinon kannalta petopolitiikassa on kaksi tärkeää työkalua: suurpetojen kaatoluvat ja petovahinkokorvaukset.

Petovahingoista haluan puhua suoraan. Jokainen tässä salissa tietää, että petovahinkokorvausten katto on tullut vastaan. Suunnan on muututtava, jotta korvaukset voidaan maksaa täysimääräisesti ja ajallaan. On vakavasti pohdittava, onko enää perusteltua, että paliskunnat saavat erisuuruisia korvauksia. Arvostan, että paliskuntain yhdistys on tässä keskustelussa ollut aloitteellinen. Vastapainona voimme tehdä paljon, että petovahinkojen ilmoittaminen ja poikkeuslupien hakeminen olisi mahdollisimman sujuvaa ja että vahingot voitaisiin todentaa maastossa eri viranomaisten yhteistyönä.

Otamme poronhoitoalueen petokannan seurannan ministeriössä erittäin vakavasti. Tästä kertoo esimerkiksi kahtena viime talvena annetut ahmaluvat ensimmäistä kertaa 35 vuoteen. Juuri nyt lausunnoilla on asetus karhunkaatoikiintiöstä. Toivon teidän lukevan esityksen tarkkaan ja antavan siitä punnittua palautetta. Suurpedot kuuluvat erämaihin, mutta petokanta on pidettävä sillä tasolla että poroelinkeinoa on mahdollista harjoittaa. Kyllä suurin osa poromiehistä lähtee mieli mustana kuolinkellon hakuun maastosta.

Loppuun tulevaisuudesta. Juhlavuottaan viettävälle paliskuntain yhdistyksellä ja koko poroelinkeinolla on hyvät edellytykset hyödyntää ainutlaatuisia voimavarojaan. Sillä on luonnollinen monopoli porotuotteisiin, joissa on monia mahdollisuuksia. Tähän kehittämistyöhön poroelinkeinolla on perinteitä ja edellytyksiä.

Uskon, että Lapin poromatkailun lisäksi poroihin liittyvät oheistuotteet saattavat olla osittain hyödyntämätön voimavara. Vaikkapa pääkaupunkiseudulla vierailevat matkailijat voisivat hyvinkin löytää muiden Suomi-matkamuistojen joukkoon poromatkamuistot, jotka voisivat olla Paliskuntain yhdistyksen auktorisoimia. Tällä hetkellä markkinoilla ei ole olemassa auktorisoituja poro-oheistuotteita jotka erottuisivat matkamuuistotuotteista.

Tulevaisuuden kannalta suurissa asioissa dialogi ratkaisee. Esimerkiksi petopolitiikassa, elinkeinon yhteensovittamisessa ja seuraavan kymmenvuotiskauden suurinta sallittua porolukua määrättäessä tarvitaan hyvää ja onnistunutta dialogia ympäröivän yhteiskunnan kanssa niin, että eri näkemykset onnistutaan tasapainottamaan. Tässä on paljon työtä tehtävänä. Mutta uskon ja tiedän, että poroelinkeino tulee siinä onnistumaan ja että nuorille on hyvät näkymät porotaloudessa.

Kiitos paljon mielenkiinnosta, toivon teille kaikille mukavia sekä ammatillisesti hyödyllisiä hetkiä poroparlamentissa. On ilo olla täällä keskustelemassa kanssanne.